

CS

CS

CS

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 17.2.2011
KOM(2011) 66 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE

**Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny
naše děti**

SDĚLENÍ KOMISE

Kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny naše děti

1. Úvod

Budoucnost Evropy závisí na inteligentním, udržitelném a inklusivním růstu, jehož lze dosáhnout především zlepšením kvality a účinnosti vzdělávacích systémů v celé Evropě. V této souvislosti představuje systém předškolního vzdělávání a péče nezbytný základ pro úspěšné celoživotní učení dítěte, jeho zapojení do společnosti a osobní rozvoj a pro zaměstnatelnost v dospělosti. Předškolní vzdělávání a péče doplňují ústřední roli rodiny; mají hluboký a dlouhodobý vliv, jehož opatření učiněná v pozdějším období nemohou dosáhnout. První zkušenosti z dětství vytvářejí základ pro veškeré následující učení. Položí-li se pevné základy vzdělávání v raném dětství, další učení, které pak s vysokou pravděpodobností bude pokračovat po celý život, je účinnější. Dobré základy také snižují riziko předčasného ukončení školní docházky, zvyšují vyrovnanost výsledků vzdělávání, snižují náklady, které nese společnost v souvislosti s promarněním talentů a omezují veřejné výdaje na sociální, zdravotní, a dokonce i soudní systém¹.

Stěžejní iniciativa „Mládež v pohybu“, která je součástí obecné strategie Evropa 2020, vyzdvihuje význam tvořivosti a inovace pro naši konkurenceschopnost a dlouhodobé udržení evropské životní úrovně. Iniciativa v této souvislosti zdůrazňuje, že musíme *všem* našim mladým lidem poskytnout příležitost, aby mohli plně rozvinout svá nadání. Systém předškolního vzdělávání a péče může mladým lidem poskytnout dobrý start do života a přerušit bludný kruh přenosu znevýhodnění z jedné generace na druhou.

Vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče má pozitivní dopad na oblast sociální, ekonomickou i vzdělávací. Hraje klíčovou roli při vytváření základů pro dosažení lepších dovedností budoucích občanů EU, což nám umožní řešit střednědobé a dlouhodobé výzvy a vytvářet kvalifikovanější pracovní sílu, která bude schopna přispívat k technologickému vývoji a přizpůsobovat se mu, jak se uvádí ve stěžejní iniciativě „Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa“². Existuje jasný důkaz, že příjemci vysoce kvalitního předškolního vzdělávání a péče dosahují významně lepších výsledků v mezinárodních testech základních dovedností jako PISA a PIRLS srovnatelných se zlepšením, jakého lze dosáhnout během jednoho až dvou školních roků³.

Vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče umožňuje rodičům lépe sladit rodičovské a pracovní povinnosti, čímž se zároveň podporuje zaměstnatelnost. Tento systém

¹ Sdělení Komise „Účinnost a spravedlnost v evropských systémech vzdělávání a odborné přípravy“ (KOM(2006) 481).

² Sdělení Komise „Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa: evropský příspěvek k plné zaměstnanosti“ (KOM(2010) 682).

³ OECD, „PISA 2009 results: Overcoming Social Background“, svazek 2, 2010, str. 97–98; „PIRLS 2006 International Report“, 2007, str. 158.

přispívá nejenom k možnostem budoucího vzdělávání dětí, ale také k jejich integraci do společnosti, k dobrým životním podmínkám a k zaměstnatelnosti v dospělosti⁴.

Systém předškolního vzdělávání a péče má dále obzvláštní přínos pro znevýhodněné děti a děti z rodin migrantů nebo z rodin s nízkými příjmy; může jim pomoci vymanit se z chudoby a nefunkčního rodinného zázemí, a přispět tak k dosažení cílů strategie Evropa 2020 a její stěžejní iniciativy Evropská platforma pro boj proti chudobě⁵.

Vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče, který všem dětem umožní rozvinutí vlastního potenciálu, může významně přispět k dosažení prioritních cílů strategie Evropa 2020, a to především dvou z nich: může přispět ke snížení případů předčasného ukončení školní docházky pod 10% hranici a k zajištění takových podmínek, aby se nejméně 20 milionů lidí vyhnulo riziku chudoby a sociálního vyloučení.

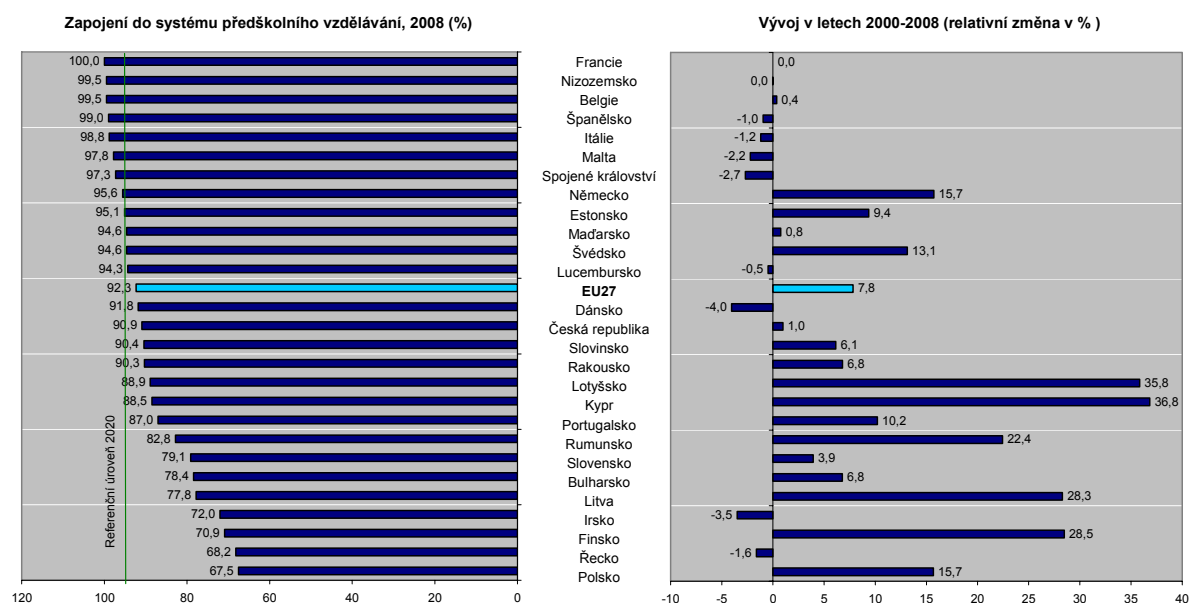
Současná situace a role EU

Většina opatření na úrovni EU se dosud zaměřovala na zvýšení kapacit v zařízeních péče o dítě a předškolních zařízeních, aby více rodičů, především matek, mohlo vstoupit na trh práce. Na zasedání Evropské rady v Barceloně v roce 2002 se členské státy dohodly, že do roku 2010 zvýší počet míst ve formálních zařízeních s celodenní péčí tak, aby jich mohlo využívat alespoň 90 % dětí od tří let do věku povinné školní docházky a alespoň 33 % dětí mladších tří let. V plnění tohoto závazku dosáhly jednotlivé členské státy různých výsledků: pokud jde o děti ve věku 0–3 roky, pět zemí stanovený 33% cíl překročilo, pět zemí se mu přiblížilo, avšak většina zemí jej nesplnila: osm zemí dosáhlo pouze 10 % nebo méně⁶. U dětí starších tří let překročilo stanovený 90% cíl osm zemí, tři se tomuto cíli přiblížily, avšak téměř třetina členských států nedosáhla ani 70 %. V roce 2009 ministři školství zvýšili nároky na systém a stanovili novou, vyšší evropskou referenční úroveň: do roku 2020 musí systém předškolního vzdělávání poskytnout místo alespoň 95 % dětí mezi čtyřmi lety a věkem povinné školní docházky. Jak vyplývá z následujícího grafu, současný průměr EU je 92,3 %, avšak značný počet zemí je od dosažení cíle stále velmi vzdálen.

⁴ Závěry Rady ze dne 26. listopadu 2009 o vzdělávání dětí z rodin migrantů (Úř. věst. C 301, 11.12.2009, s. 5).

⁵ Závěry Rady ze dne 11. května 2010 o sociálním rozměru vzdělávání a odborné přípravy (Úř. věst. C 135, 26.5.2010, s. 2).

⁶ Pracovní dokument útvarů Komise „Provádění barcelonských cílů týkajících se zařízení péče o děti předškolního věku“ (SEK(2008) 2524).

GŘ EAC – Zdroj: Eurostat – UOE⁷

Zajistit širší pokrytí služeb předškolního vzdělávání a péče zůstává tedy problémem do budoucna. Je však také třeba zaměřit se na kvalitu systému předškolního vzdělávání a péče: v této otázce začaly členské státy v posledních letech usilovat o užší spolupráci na úrovni EU. V roce 2006 se ministři vlád členských států shodli, že systém předškolního vzdělávání a péče může mít pozitivní vliv na celý průběh procesu celoživotního učení, zvláště v případě znevýhodněných dětí⁸. V roce 2008 se ministři dohodli na řadě priorit spolupráce na úrovni EU v otázkách školství, včetně toho, jak zajistit přístupný a vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče⁹. V roce 2009 přijali strategický rámec pro spolupráci ve vzdělávání a odborné přípravě do roku 2020, mezi jehož priority na období 2009–2011 patří „podporovat všeobecně spravedlivý přístup a posílit kvalitu poskytovaného vzdělání a podporu učitelů.“¹⁰

Systém předškolního vzdělávání a péče má pozitivní vliv na dokončování školní docházky a sociální začleňování ve vzdělávání: proto se s ním počítá ve strategiích, které členské státy vytvářejí za účelem dosažení priorit strategie Evropa 2020. Mnoho členských států opravdu usilovně pracuje na přezkumu a reformě svých systémů předškolního vzdělávání a péče: jejich počáteční situace, pokud jde o počet dětí v zařízeních, nabídku služeb, kvalitu, finanční zdroje, koncepci a řízení systému předškolního vzdělávání a péče, jsou však velmi různé.

Předškolní vzdělávání a péče jsou oblastí, o níž v zásadě rozhodují členské státy, avšak existuje zde značný prostor pro případné kroky ze strany EU, jež by znamenaly přidanou hodnotu: EU může například usnadnit identifikaci a sdílení osvědčených postupů nebo podporovat rozvoj infrastruktury a kapacit v zařízeních předškolního vzdělávání a péče, stejně

⁷ V případě Spojeného království nejsou údaje za období po roce 2003 plně srovnatelné s předchozími údaji (dřívější data byla nadhodnocena). V případě Řecka byly údaje za rok 2008 nahrazeny údaji z roku 2007.

⁸ Závěry Rady o efektivitě a rovném přístupu ve vzdělávání a odborné přípravě (Úř. věst. C 298, 8.12.2006, s. 3).

⁹ Závěry Rady o přípravě mladých lidí na 21. století: agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství (Úř. věst. C 319, 13.12.2008, s. 20).

¹⁰ Závěry Rady o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“) (Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2).

jako může podpořit celoevropský průzkum různých aspektů, jež ovlivňují kvalitu a vliv systému předškolního vzdělávání a péče.

Toto sdělení je odpovědí členským státům na jejich žádost o zahájení procesu spolupráce, který jim pomůže dosáhnout výše zmíněných dvou cílů: zabezpečit **přístup k předškolnímu vzdělávání a péči** pro všechny děti a přitom **zvyšovat kvalitu** systému prostřednictvím vhodně integrovaných služeb, které budou postaveny na společné představě o úloze systému, o nejučinnějších **rámcích pro vzdělávací programy**, o **kvalifikacích zaměstnanců** a o **modalitách řízení**, které povedou ke stanoveným cílům.

Příklady některých světově nejosvědčenějších postupů v této oblasti lze již nalézt v některých členských státech EU. Komise hodlá použít otevřenou metodu koordinace, aby pomohla členským státům identifikovat, analyzovat a šířit účinné politiky v této oblasti a aplikovat je v jejich vlastních podmínkách. Použije k tomu stávající nástroje, jako jsou program celoživotního učení a strukturální fondy, aby podpořila inovaci, personální rozvoj a infrastrukturu v oblasti předškolního vzdělávání a péče. Využije také sedmý rámcový program pro výzkum a vývoj na podporu průzkumu, analýz a shromažďování údajů o nejučinnějších přístupech k systému předškolního vzdělávání a péče v EU i jinde.

2 PŘÍSTUP K PŘEDŠKOLNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČI

2.1 Univerzální a inklusivní systém předškolního vzdělávání a péče

Přístup k univerzálně dostupným, vysoce kvalitním a inklusivním službám předškolního vzdělávání a péče je prospěšný všem: pomáhá dětem rozvíjet jejich nadání a prostřednictvím souvisejících opatření podporujících zaměstnanost, profesní odbornou přípravu a činnosti volného času přispívá také k aktivní účasti rodičů a dalších členů rodiny.

Předškolní vzdělávání představuje fázi, ve které lze nejučinněji ovlivnit rozvoj dítěte a pomoci dětem, které pocházejí ze znevýhodněných prostředí. Průzkumy ukazují, že chudoba a nefunkční rodinné zázemí velice úzce souvisí se špatnými studijními výsledky. Existují velké rozdíly v kognitivním, sociálním a emočním vývoji již mezi tříletými dětmi z bohatých rodin a dětmi z chudých rodin, a pokud se tento problém neřeší, do pěti let věku dítěte se tyto nůžky dále rozevírají. Průzkumy provedené ve Spojených státech ukazují, že pozitivní dopad předškolního vzdělávání a péče na děti z chudých rodin je dvakrát vyšší než vliv na děti vyrůstající v příznivějších podmínkách¹¹. Předškolní vzdělávání a péče jsou tedy obzvláště přínosné pro sociálně znevýhodněné děti a jejich rodiny, včetně dětí z rodin migrantů a příslušníky menšin¹². Systém předškolního vzdělávání a péče přispívá nejenom k boji proti chudobě: může pomoci s řešením problémů v oblasti vzdělávání napříč všemi sociálními skupinami, a to s dlouhodobějším účinkem a hospodárnějším způsobem než opatření učiněná v pozdějším období¹³.

Systém předškolního vzdělávání a péče významně snižuje výskyt případů předčasného ukončení školní docházky, tedy jevu, který velmi úzce souvisí se sociálním a ekonomickým znevýhodněním. Všeobecně dostupný, vysoce kvalitní systém předškolního vzdělávání a péče

¹¹ S.W. Barnett, „Maximising returns from prekindergarten education“, 2004, str. 10.

¹² J. Bennett, „Benchmarks for early childhood services in OECD countries“, Innocenti Working Paper 2008, str. 23; Joseph Rowntree Foundation, „Poorer children's educational attainment“, 2010.

¹³ S.W. Barnett, „Benefits and costs of quality pre-school education: evidence based-policy to improve returns“, příspěvek přednesený na sedmém zasedání sítě pro předškolní vzdělávání a péči organizace OECD, 2010, str. 11.

může odstranit rozdíly v sociálním rozvoji a gramotnosti mezi dětmi ze sociálně znevýhodněných rodin a ostatními dětmi, a rozbít tak bludný kruh špatných výsledků a nezájmu o vzdělávání, které často vedou k předčasnému ukončení školní docházky a v důsledku toho k přenosu chudoby z jedné generace na druhou¹⁴.

Z údajů vyplývá, že děti z rodin migrantů dosahují v porovnání s dětmi z autochtonních rodin výrazně horších výsledků, že v mnoha členských státech je úspěšnost druhé generace migrantů horší než výsledky první generace a že počet případů předčasného ukončení školní docházky je u dětí z rodin migrantů v průměru dvakrát vyšší než u ostatních¹⁵. Rodiny migrantů často neznají ani jazyk ani systém vzdělávání hostitelské země, proto mohou mít velké problémy s pomocí svým dětem při jejich vzdělávání. Existují přesvědčivé důkazy o tom, že zapojení dětí z rodin migrantů do programů předškolního vzdělávání a péče může být velice přínosné pro rozvoj jejich kognitivních a jazykových schopností. Z modelových programů uskutečněných ve Spojených státech vyplynulo, že využití nabídky předškolního vzdělávání a péče významně ovlivňuje nejenom úspěch dítěte v dalším studiu a příjmy v dospělosti, ale má také dopad snížení kriminálního chování¹⁶. Včasná jazyková pomoc dětem, které v domácím prostředí hovoří jiným jazykem, zlepší jejich připravenost na školu a umožní jim srovnat krok s ostatními dětmi.

Například situace romské menšiny je často ještě obtížnější: pro většinu členských států je schopnost poskytnout vhodné vzdělávací příležitosti romským dětem výzvou pro celý systém. Přestože romské děti potřebují větší podporu než ostatní, využívají služeb předškolního vzdělávání a péče obecně mnohem méně než autochtonní populace. Změna této situace je klíčovou výzvou pro politiky vzdělávání napříč EU. Pilotní opatření zaměřená na začleňování Romů, která se s podporou prostředků z rozpočtu EU začínají provádět v některých členských státech, potvrzují, že systém předškolního vzdělávání a péče může mít klíčovou roli při odstraňování znevýhodnění, kterým čelí romské děti v oblasti vzdělávání¹⁷.

Pokud jde o děti se zvláštními potřebami, členské státy se přijetím Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením zavázaly k podpoře začleňovacích vzdělávacích přístupů¹⁸. Pro přibližně 2 % žáků evropských škol však výuka stále probíhá odděleně. Systém předškolního vzdělávání a péče nabízí možnosti širšího začlenění dětí se zvláštními vzdělávacími potřebami, čímž by byly připraveny na své pozdější začlenění do běžných škol.

Využití možností systému předškolního vzdělávání a péče k řešení výše uvedených problémů souvisejících se začleňováním závisí na podobě systému a způsobu jeho financování. Existují jasné důkazy, které potvrzují, že univerzální přístup ke kvalitnímu systému předškolního vzdělávání a péče je prospěšnější než opatření zaměřená výhradně na zranitelné skupiny. Zaměřit systém předškolního vzdělávání a péče na určité skupiny je problematické, neboť v praxi lze jen obtížně spolehlivě identifikovat cílovou skupinu; kromě toho hrozí stigmatizace příjemců nebo dokonce jejich segregace v pozdějších fázích vzdělávání. Službám „na míru“ také více než obecným službám hrozí riziko zrušení.

¹⁴ Pracovní dokument útvarů Komise „Snižování případů předčasného ukončení školní docházky“ (SEK(2011) 96), str. 15.

¹⁵ Závěry Rady o vzdělávání dětí z rodin migrantů (Úř. věst. C 301, 11.12.2009).

¹⁶ D. Nusche, „What works in migrant education?“, OECD Education Working Paper č. 22, 2009, str. 27.

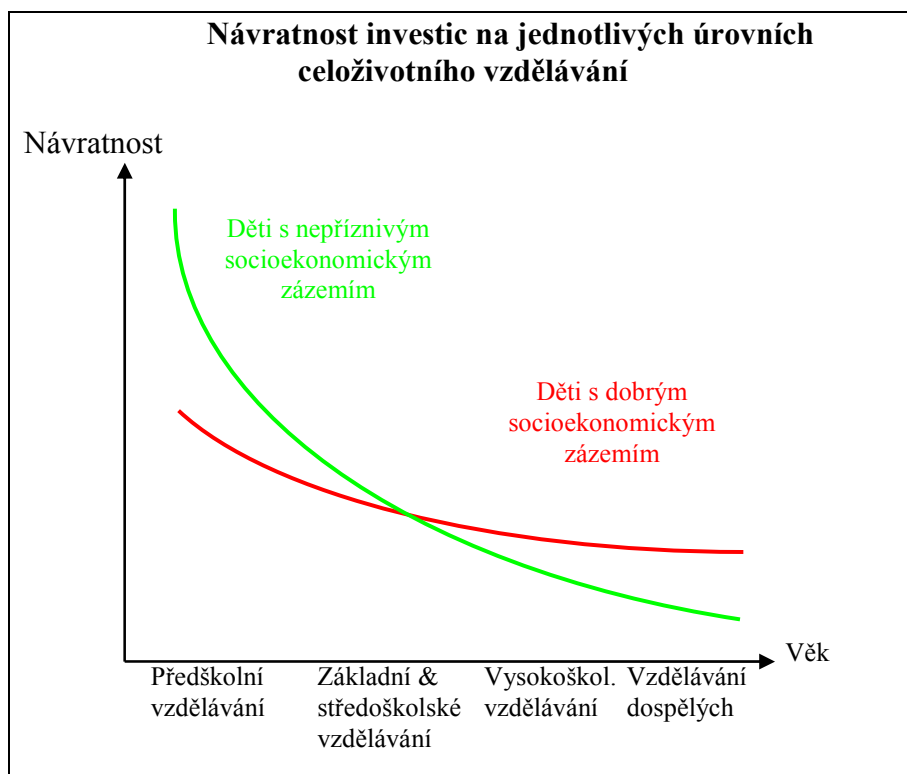
¹⁷ Podrobnější údaje lze nalézt na internetové stránce http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/roma/about_en.cfm?nmenu=2

¹⁸ Úmluvu OSN o ochraně práv zdravotně postižených osob (2006) podepsaly všechny členské státy a většina z nich ji ratifikovala.

Je třeba mít na paměti, že služby předškolního vzdělávání a péče, ať jsou jakkoliv kvalitní, mohou pouze částečně kompenzovat znevýhodnění plynoucí z chudoby a nízkého sociálního a ekonomického postavení rodin. Má-li se dlouhodobý přínos vysoce kvalitních služeb předškolního vzdělávání a péče pro děti ze znevýhodněných rodin zvýšit, je třeba v rámci ucelené strategie propojit systém předškolního vzdělávání a péče s iniciativami v ostatních oblastech politik (zaměstnanost, bydlení, zdraví atd.).

2.2 Účinné a vyvážené financování

Jak vyplývá z následující tabulky, návratnost investic je nejvyšší u předškolního vzdělávání, především v případě dětí ze znevýhodněných rodin; u investic do vzdělávání na dalších stupních dochází spíše k neúměrnému zvýhodnění dětí s lepším sociálním a ekonomickým zázemím.

Zdroj: KOM(2006) 481, str. 4.

Jednotkové náklady na dítě v předškolním vzdělávání a péči mohou být přinejmenším stejně tak vysoké jako ve škole, zvláště pokud se jedná o vysoce kvalitní služby, avšak z průzkumu vyplynulo, že vysoce kvalitní předškolní vzdělávání a péče může zlepšit poměr mezi náklady a přínosy. Jinými slovy, vyšší investice do předškolního vzdělávání mohou *ušetřit* peníze později¹⁹. Ve většině členských států jsou však veřejné výdaje na dítě v rámci systému předškolního vzdělávání nižší než výdaje v jakékoliv další fázi²⁰.

V členských státech existuje široké spektrum modelů financování systému předškolního vzdělávání a péče: prostředky pocházejí jak z veřejných, tak soukromých zdrojů. Všechny

¹⁹ M.E. Lamb, „Nonparental child care: context, quality, correlates and consequences“, in W. Damon et al, Handbook of Child Psychology, 1998.

²⁰ OECD, „Doing better for children“, 2009, str.15.

evropské země financují nebo spolufinancují předškolní vzdělávání a péči pro děti starší tří let z veřejných prostředků; méně než polovina členských států EU hradí většinu nákladů bez finanční spoluúčasti rodiny. V případě dětí mladších tří let jsou vzdělávání a péče hrazeny spíše ze soukromých prostředků. V případě služeb pro rizikové skupiny nabízejí některé členské státy dodatečnou finanční podporu, umožňují přijímání většího počtu pracovníků a poskytují finanční podpory zaměřené na udržení zaměstnanců.

Vzhledem k tomu, že politiky členských států se nyní více soustřeďují na systém předškolního vzdělávání a péče a že byla učiněna omezení ve veřejných výdajích, je třeba důsledně zajistit co nejúčinnější využívání financí.

Tržně orientované služby mohou omezit veřejné výdaje a poskytnout rodičům větší výběr a kontrolu: tato možnost však nesmí vést k omezení všeobecné dostupnosti vysoce kvalitních služeb. Právě rodiny s nízkými příjmy obvykle nejvíce potřebují umístit dítě do co nejlevnějších služeb předškolní péče, avšak často si tržně založené služby nemohou dovolit.

3. KVALITA SYSTÉMU PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČE

3.1 Vzdělávací programy

Služby předškolního vzdělávání a péče by měly být navrženy a poskytovány tak, aby odpovídaly celému rozsahu kognitivních, emočních, sociálních a fyzických potřeb všech dětí. Potřeby předškolních dětí se velice liší od potřeb starších dětí ve věku školní docházky. Z provedených výzkumů vyplynulo, že první roky života jsou z hlediska rozvoje osobnosti nejdůležitější. V tomto období se vytvářejí základy hlavních návyků a vzorů chování pro celý další život.

Získávání nekognitivních dovedností (jako vytrvalost, motivace, schopnost interakce s ostatními) v raném dětství je *nutnou podmínkou* pro jakékoliv další učení a úspěšné zapojení do společnosti: programy předškolního vzdělávání a péče by tedy kromě kognitivního učení měly zahrnovat také socializační aktivity a výuku široké řady nekognitivních dovedností. Integrace péče a vzdělávání je tedy nezbytná, a to bez ohledu na to, zda je systém předškolního vzdělávání a péče rozdělen na a) péči o dítě od narození do tří let věku a b) předškolní vzdělávání od tří let do dosažení věku školní docházky, nebo zda je založen na jednotném modelu zahrnujícím celou věkovou škálu od narození do zahájení povinné školní docházky²¹.

Vzhledem k variabilitě přístupů, které jsou v současnosti aplikovány napříč EU, musíme klást důraz především na kvalitu vzdělávacích programů a jejich vhodnost: musíme analyzovat postupy, které se osvědčily v jednotlivých členských státech a poučit se z nich, abychom zajistili co největší pozitivní přínos systému předškolního vzdělávání a péče.

3.2 Zaměstnanci

Dovednosti zaměstnanců jsou určující pro vysokou kvalitu systému předškolního vzdělávání a péče. Získávání, vzdělávání a udržení vhodně kvalifikovaných zaměstnanců představuje velkou výzvu. Směřování k integraci složek péče a vzdělávání zvyšuje profesionalizaci zaměstnanců (vyšší úroveň vzdělání a jeho větší rozsah, vyšší platy a lepší pracovní

²¹ Zpráva Eurydice, „Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities“, 2009, str. 29.

podmínky), avšak obecný profil zaměstnanců zůstává velice různorodý. Stále existují snahy o to, aby „vzdělávací“ činnosti prováděli kvalifikovaní zaměstnanci a „péči“ méně kvalifikovaní zaměstnanci, což často vede k narušení kontinuity péče o dítě a vzdělávání.

Široká škála úkolů, kterými se zaměstnanci ve službách předškolního vzdělávání a péče zabývají, a různorodost dětí, za které mají zodpovědnost, dále vyžaduje neustálou reflexi pedagogických postupů a systémový přístup k profesionalizaci. V mnoha zemích je odborná příprava pro práci s ohroženými dětmi nedílnou součástí počátečního vzdělávání, avšak mnoho dalších aspektů odlišnosti se stále nachází na okraji zájmu. Kromě toho nemají zaměstnanci ve službách předškolního vzdělávání a péče obvykle takové možnosti počátečního vzdělávání, profesní přípravy při zaměstnání a nepřetržitého profesního rozvoje, jaké mají učitelé ve školách.

Ačkoliv mnoho členských států učinilo pokrok v profesionalizaci a specializaci zaměstnanců ve službách předškolního vzdělávání a péče, v mnoha z nich byly výchozí požadavky na kvalifikaci zaměstnanců nízké; zlepšení této situace bude důležitou součástí jakéhokoli rozšíření služeb předškolního vzdělávání a péče.

Velmi důležitou otázkou je vyvážené zastoupení mužů a žen, neboť mezi zaměstnanci ve službách předškolního vzdělávání a péče významně převažují ženy. Tento stav není považován za vyhovující. Několik zemí stanovilo cíle pro přijímání mužů v této oblasti vzdělávání a péče nebo se snaží o vytvoření nové podoby této profese za účelem snížení genderové nerovnováhy²². Musíme učinit vše pro to, aby se kariéra v odvětví předškolního vzdělávání a péče stala pro muže ve všech zemích EU atraktivnější.

3.3 Řízení systému předškolního vzdělávání a péče

Žádoucí dopady kvalitního systému předškolního vzdělávání a péče v dlouhodobém horizontu narůstají, což znamená, že následující systémy vzdělávání je musí rozvíjet, aby tento dobrý začátek nebyl promarněn.

Systémový přístup ke službám předškolního vzdělávání a péče předpokládá úzkou spolupráci různých oblastí politik, jako je například vzdělávání, zaměstnanost, zdraví a sociální politika. Takový přístup umožňuje vládám, aby organizovaly a řídily politiky jednodušeji a účinněji a kombinovaly zdroje ve prospěch dětí a jejich rodin. Systematizace vyžaduje koherentní vizi, kterou budou sdílet všechny zúčastněné strany včetně rodičů, společný politický rámec s konzistentními cíli napříč systémem a jasně definované role a odpovědnosti na ústředních i místních úrovních. Tento přístup může také pomoci službám předškolního vzdělávání a péče, aby lépe reagoval na místní potřeby. Sdílení politik a spolupráce na úrovni EU umožní jednotlivým zemím, aby se poučily z postupů, které se osvědčily jinde.

Bezproblémový přechod z jedné vzdělávací instituce do druhé (např. ze zařízení předškolního vzdělávání do základní školy) vyžaduje účinnou spolupráci mezi těmito institucemi a také kontinuitu, pokud jde o obsah a standardy. Význam přechodu z rodiny do systému předškolního vzdělávání a péče nebo mezi různými věkovými skupinami v rámci téže instituce je také zvyšován rostoucí sociální diversitou EU a výzvami spojenými s rekonciliací stále různorodějších socio-kulturních kontextů.

²² OECD, „Starting strong II“, 2006, str. 170-1.

Mechanismy zabezpečující kvalitu předškolního vzdělávání a péče jsou obvykle založeny na smluvním pedagogickém rámci a pokrývají celé období od narození do dosažení věku povinné školní docházky. Takové rámce jsou širší než tradiční vzdělávací programy. Mohou definovat požadavky na dovednosti zaměstnanců, pedagogickou orientaci a standardy a regulační rámec pro služby předškolního vzdělávání a péče. Mohou také stanovit, o jaké výsledky se usiluje, což může ve spolupráci mezi rodiči a zaměstnanci v předmětných službách pomoci při sledování vývoje dítěte a usnadnit jeho přechod do dalších stupňů vzdělávání. Tyto rámce mohou stanovit konzistentní standardy napříč systémem, jejichž prostřednictvím bude možné měřit dosažené výsledky a provádět opatření zabezpečující kvalitu.

4. ZÁVĚR

Toto sdělení má poukázat na potřebu zlepšení systému předškolního vzdělávání a péče ve všech zemích EU: kromě stávajících cílů sledujících kvantitu pojednává o opatřeních na zlepšení přístupnosti a zajištění kvality poskytování služeb. V reakci na závěry Rady z let 2008 a 2009, ve kterých byly formulovány požadavky na prohloubení politické spolupráce v otázkách týkajících se předškolního vzdělávání a péče, a na výzvu, kterou představuje nová referenční úroveň stanovená pro zapojení dětí do systému předškolního vzdělávání a péče, navrhuje toto sdělení program spolupráce mezi členskými státy v klíčovách otázkách týkajících se přístupnosti systému a jeho kvality. Tuto spolupráci podpoří činnosti Komise. Body zmíněného programu jsou uvedeny v následující tabulce. Činnosti by byly organizovány otevřenou metodou koordinace a zaměřovaly by se na identifikaci a analýzu společných problémů, na jednotlivé modely osvědčených postupů a jejich aplikaci v systémech ostatních členských států.

Systém předškolního vzdělávání a péče hraje důležitou roli ve snižování výskytu případů předčasného ukončení školní docházky: proto by klíčové problémy a možná řešení v této oblasti měly být zdůrazněny v národních programech reforem reflektujících priority strategie Evropa 2020. Je nezbytně nutné, abychom se poučili z osvědčených postupů a zkušeností všech členských států a zlepšili tak kvalitu politiky v oblasti předškolního vzdělávání a péče.

Návrh témat pro politickou spolupráci mezi členskými státy

Přístup k systému předškolního vzdělávání a péče

- Účinné využívání systému předškolního vzdělávání a péče s cílem podpořit začleňování a snížit výskyt případů předčasného ukončení školní docházky.
- Rozšíření přístupu ke kvalitnímu systému předškolního vzdělávání a péče pro znevýhodněné děti, migranty, romské děti (podpory pro znevýhodněné rodiny, které využijí nabídky služeb předškolního vzdělávání a péče, přizpůsobení těchto služeb potřebám rodin a zvýšení přístupnosti a finanční dostupnosti).
- Shromažďování důkazů o výhodách a dopadech univerzálně zaměřených služeb v porovnání se službami „na míru“.
- Vytvoření účinných modelů financování a nalezení rovnováhy mezi veřejnými a soukromými investicemi.

Kvalita systému předškolního vzdělávání a péče

- Vytvoření vzdělávacích programů s vyváženou výukou kognitivních a nekognitivních dovedností.
- Podpora profesionalizace zaměstnanců ve službách předškolního vzdělávání a péče: stanovení potřebných kvalifikací pro jednotlivé funkce.
- Rozvoj politik zaměřených na získávání a udržení zaměstnanců s vhodnou kvalifikací.
- Podpora vyváženějšího zastoupení žen a mužů ve službách předškolního vzdělávání a péče.
- Posun směrem k takovému systému předškolního vzdělávání a péče, který integruje péči a vzdělávání; zvýšit kvalitu, vyváženost a efektivitu systému.
- Usnadnění přechodu malých dětí z rodinného prostředí do struktur vzdělávání nebo péče a přechodu mezi jednotlivými úrovněmi vzdělávání.
- Zabezpečení kvality: navrhnout koherentní, koordinované pedagogické rámce, zapojit klíčové zúčastněné strany.

Komise podpoří aktivity členských států těmito opatřeními:

- Podpoří identifikaci a výměnu osvědčených politik a postupů prostřednictvím otevřené metody koordinace vzdělávání a odborné přípravy s členskými státy (*ET2020*).
- Podpoří tvorbu inovativních přístupů prostřednictvím nadnárodních projektů a sítí v rámci programu celoživotního učení.

- Podpoří průzkum ve zmíněných oblastech na základě sedmého rámcového programu pro výzkum a technologický rozvoj.
- Prostřednictvím strukturálních fondů podpoří členské státy, aby investovaly v těchto oblastech, a to především do odborného vzdělávání zaměstnanců a do rozvoje přístupné infrastruktury.
-